

Drage prijateljice in prijatelji, tovarišice in tovariši, gospe in gospodje, spoštovani veterani!

Ob Dnevu miru vsako leto ponavljamo sporočila, v katere verjame in je vedno verjela velika večina človeštva: da mir med narodi in državami ni samo odsotnost vojne, ampak je tudi način življenja, ki preprečuje nove vojne. Mir znotraj posamezne države temelji na možnosti njenih članov, da sodelujejo pri političnih odločitvah, da imajo delo, za katerega so sposobni, in plačilo zanj, s katerim lahko dostojno živijo, da med njimi vlada solidarnost, da so pred zakonom enaki, da je pravni sistem v državi zaupanja vreden in so človekove pravice učinkovito zaščitene, da živijo brez strahu pred nasiljem in da imajo pravičen in enak dostop do vsega, kar potrebujejo za človeka vredno življenje. Mir med narodi in državami temelji na sožitju, prijateljstvu in solidarnosti med njimi, reševanju konfliktov brez nasilja in sposobnosti doseganja kompromisov.

Kako je mogoče, da ob tej ključni želji vsega človeštva noben dan v njegovi zgodovini ni minil brez spopadov? Ali naj to pomeni, da je vojna bolj naravno stanje kot mir? Ali je mir samo premor med dvema vojnama, ko zmagovalci na novo delijo moč in bogastvo in s tem že gradijo zametek za prihodnjo vojno?

Očitno je, da želja in zahteva 99% vseh Zemljanov ni dovolj, da bi oblastno manjšino odvrnila od prepričanja, da je nekatere interese mogoče razrešiti samo z vojno. Mnoge razprave in resolucije iščejo razlage za vojne v socialnih, etničnih, verskih in ideoloških konfliktih, v težnjah po nacionalni osamosvojitvi in v preteklih zgodovinskih krivicah. V teh razlagah se razglajamo mi, pripadniki tako imenovane zahodne civilizacije, za dobro stran v spopadih, za osvoboditelje, za branilce demokracije in človekovih pravic. Vendar gre v večini primerov zgolj za izgovore za vojno. Vojne se ne pričenjajo od spodaj, med tistimi, ki v vojni postanejo topovska hrana, sprožijo jih tisti, ki imajo moč in sredstva za bodočo zmago in ki obvladujejo metode za netenje strahu in sovraštva med ljudmi. Gospodarji vojn v vojnah ne trpijo, pač pa kujejo dobičke. V večini primerov je temeljni motiv za vojne pohlep velekapitala. Na vsakem vojnem prizorišču najdemo njegove prstne odtise.

Kdo so torej ključni krivci za vojne?

Premalo točno bi bilo pokazati s prstom na razvpite svetovne voditelje, pa čeprav nekateri brez zadržkov netijo sovraštvo do drugih, pretijo z vojnami in jih tudi sprožajo. Tudi ni dovolj, če jim pridružimo še voditelje z uglašeno diplomatsko govorico, ki vstopajo v različne vojne koalicije. Ti politiki imajo vsaj v zahodnih državah prekratek mandat in premajhno avtoriteto, da bi zgolj z lastno voljo sprožali vojne. Zanje so potrebni trajni vzvodi oblasti, ki jih imajo v rokah zgolj diktatorji ali pa kapital. V našem delu sveta je to kapital, ki je v marsikateri državi, še zlasti v velesilah, pridobil nedemokratični trajni mandat za vladanje, ki ga izvaja preko vsakokratne politične garniture.

Mnogi svetovni politični voditelji igrajo dvojno igro: razglajajo cilje, da bi bili vsi ljudje enaki in bi živeli dostojno življenje, da nihče ne bi ostal zadaj in da bi gradili zeleni planet, obenem pa skrbijo, da se ti cilji ne uresničujejo. Sprevrženo je, da imajo prav države, ki so aktivno vmešane v večino vojn, glavno besedo v mednarodnih organizacijah, ki sestavljajo pozive k miru. Zato njihove resolucije ne imenujejo in obsojajo pravih krivcev za vojne, pač pa se zadovoljujejo z abstraktnimi pozivi k miru, v katerih tudi nas, običajne državljane, delajo soodgovorne. Vzvišenemu govoričenju o miru ne sledijo aktivnosti, ki bi mir zagotovile. Kadarkoli sta ogrožena njihov denar in blaginja, bogate države sabotirajo prizadevanja za človeško dostojanstvo in dostojno življenje vseh.

Kakšno je današnje stanje? Del človeštva, kamor spadamo tudi mi, državljani Slovenije, živi v miru in se predaja politični apatiji, potrošništvu in utvari, da se mu vojna ne more zgoditi. Drugi del sveta živi v

skoraj nenehnem vojnem stanju, revščini in boleznih. Mnogi kazalci kažejo, da naš mir ni stabilen: narašča razkorak med revnimi in bogatimi, peščica ljudi, ki ima v lasti večino svetovnega bogastva, si želi prilastiti še preostanek, vzpostavlja se kultura sovraštva, izmišljajo se krivci in sovražniki, vse bližje je okoljska katastrofa, napoveduje se eksodus milijonov ljudi zaradi ekonomskih in podnebnih razmer. Zahtevane pravice za najrevnejše se razglašajo za grožnjo razvoju in konkurenčnosti gospodarstva. V družbi upada empatija in solidarnost, razgrajuje se socialna država. Predlogi socialnih reform se zapletajo v birokratskih mlinih, tolerirajo se davčne utaje multinacionalk, davčne oaze cvetijo, saj najbolj koristijo prav tistim državam, ki imajo moč, da bi jih ukinile. Mednarodna sodišča preganjajo kršitve človekovih pravic zgolj v revnih državah. Ukrepi za ohranitev okoljskega ravnovesja so nezadostni, izsekujejo in požigajo se gozdovi, uporaba gnojil in pesticidov je intenzivna. Poskusi, da bi rast in razvoj povezali s spoštovanjem človekovih pravic, se vsakič znova izjalovijo.

Kako je v Sloveniji? Naša država ne spada med tiste, ki bi lahko začele vojno, vendar kaže vse večjo pripravljenost, da se vključuje v vojne koalicije z dvomljivimi cilji. Politiki nas vzpodbujajo k tekmovalnosti in zmagovanju, pri čemer je jasno, da lahko premagamo samo šibkejšo od sebe, tiste, ki imajo še manj, in da torej sprejemamo dejstvo, da nas bodo premagali močnejši. Tudi med nami delujejo netilci sovraštva, razmahnil se je sovražni govor, solidarnost usiha, spodkopavajo se temelji socialne države. Res je, da se besedno mnogi zavzemamo za pravice posameznikov in deprivilegiranih manjšin, vendar ne storimo nič več kot to; zdi se, da si zgolj dokazujemo, da smo boljši kot drugi. Tudi pri nas mir ni stabilen.

Kaj bi bilo potrebno storiti?

Potrebne so velikanske svetovne spremembe, takšne, kot jih v zgodovini še ni bilo. Potrebno je zaustaviti pohlep. Rasti ni mogoče v nedogled zagotavljati na račun drugih in na račun našega planeta. Potrebno je splošno soglasje, da je sedanji gospodarski model dosegel mejo, nad katero je oškodovanje Zemlje nepopravljivo. Doseči moramo omejitve proizvodnje in porabe. Take odločitve ne more sprejeti posamična država, potreben je dogovor čimvečjega števila držav, zlasti pa velesil, pri čemer lahko važno vlogo odigra Evropska unija. Bogatemu odstotku človeštva je potrebno preprečiti bogatenje na račun revne večine, dobičke je potrebno pravično razdeliti med delo in kapital.

Med nami kot posamezniki je potrebno doseči soglasje, da mora imeti vsak človek možnost za dostojno življenje. Prizadevati si moramo za spoštovanje človekovih pravic, za socialno pravičnost in za varovanje okolja. Doseči moramo splošno razumevanje, da je pohlep, ki je v majhnih dozah lahko eno od gibal razvoja, v veliki količini ključni razlog za to, da je po vseh vojnah zadnjega stoletja trajni mir še vedno oddaljeni cilj.